

5.

Bárótzai levele Károlyi Antal grófhhoz.

(Bécs, 1790. június 30.)

Kegyelmes Uram! Minthogy Excellenciád, bucsuvételünk alkalmazhatóságával méltóztatott volt parancsolni, hogy akkor még író-tollam alatt lévő munkámat, mihelyt készen leszen, megküldeném; arra nézve bátorkodom elmémnek ezen tsekély szüleményével Excellenciádnak alázasoson udvarolni.¹

Megvalloim igazán, kegyelmes Uram, hogy ily nyilvánvaló parantsolaton kívül ezen merész lépést nem bátorkodtam volna tenni: tartván attól; nehogy Excellenciádnak ellenemvaló nehézségét, melyet már esztendőtlől fogva fájdalmasan kelletik tapasztalnom, emlékezetem megujjításával jobbanis fel ingereljem.

Méltóztassék azért, Excellenciád, benne lévő hibáimnak engedelmes Itélobírája: Nemzetünk fényességének elő-mozdítottására czélozó jó szándékomnak, ellenben, Pártfogója lenni. Ha maga nem is, legalább Méltóságos Unokáji fogják a ditsőségnek azon termését valaha bé-takarítani, melynek én itt csak magva el-hintésén igyekeztem; és a melynek egyéb érdemével nem is ditselkedhetem, hanem hogy más éles elméknek ösztönt adtam általa, sükereseb szolgálattyokat mutatni Hazájoknak. Méltóztassék Excellenciád, oly kegyességgel fogadni, mint magam mély tisztelettel vagyok Excellenciádnak Béts 30. Juny 1790.

alázatos szolgája
Bárótzai

Közi: CSÁSZAR ELEMÉR.

KÁROLYI ANDRÁS, PÉTER ÉS GÁSPÁR ÉLETÉHEZ.²

1578.

1.

Salutem in Domino precatur ac sua officia fraterne offert.

Reverende Domine et frater in Domino dilecte. Nostris conatibus dominus benigne annuit, siquidem domini Benedicti animum suo spiritu eo impulit, ut in ecclesia vestra una vobiscum laborare non recusabit. Proinde id tantum desideratur, ut legitima vocatione illi oblata, transferatur ad vos, cupit enim certus ferri, quale habiturus est hospicium et potissimum, anhelat considerare, num in tam coelebri ecclesia utiliter in

¹ Bárótzinak azon munkájáról van szó, mely ugyanabban az évben, 1790-ben a következő cím alatt jelent meg: *A védelmezetteli magyar nyelv*. A kis könyvet, melyben a magyar nyelv jogait védelmezi a latinnal szemben, Kazinczynak is megküldte s a kíséző levele (1790. júl. 19-ről) szintén fennmaradt.

² L. XIX. évf. 433. l.

opere domini vigilando, navare poterit. Considerata etiam difficili conditione et statu vestrae ecclesiae in coereimoniis non erit vobis importunus, sed de hiis inter vos fraterne convenire potestis.

Caeterum dominus *Caesar*¹ nundum (?) rediit Voradino. Miror, qua ratione tam diu ibi haereat, ubi redierit ad nos, convincere eum studebo, ne alicui loco se obstringat, priusquam dominum pastorem conveniat. Bene valere exopto tuam reverendam fraternitatem cum omnibus tuis collegis in multos annos, quos ut meo nomine officiose salutes, rogo amanter.

Vyhelini 18 Februarii 1578.
Frater et conservus in Domino
Martinus Giarmathi

Inclito quoque senatui offeres mea servitia.

Kivül: Reverendo fratri, domino *Andrea Carolyo*, fidei Christi servo in ecclesia Cassoviana, dentur.

(Eredetije Kassa v. lvt. 3473/1. sz. a.)

2.

Die 29. Decembris, anno 1578 scripsit coram senatu sua manu.²

Ego corde cr (ezzel a mondat, illetve a szó megszakad; íróját Károlyi Andrást, kit a városi tanács kényszerített e hitvallás leírására, elfogta az indulat s e miatt vastagon fogott a tolla; ezért újra kezdé a mondatot.)

Ego *Andreas Caroli*, certo corde credo, quod filius Dei assumpserit humanam naturam unione inseparabili, ascendisse ad Coelos id est, regnare maiestate et omnipotentia eadem cum patre iuxta (egy szó olvashatatlan) data est enim omnis potestas etc. Ac credo naturam divinam ita aeterno foedere cum humana copulatam, ut cum divina natura humana natura realiter et essentialiter adsit ubique.

Kivül ismét Cromer kezével: *Confessio Andreae Caroli* hungarici concionatoris die 29 Decembris scripta anno 1578.

(Eredetije Kassa város levéltárában, lajstromozatlan.)

3.

Ratione posita a 30 Martii anni 1578 usque ad ultimum Decembris debebantur domino *Andreae Caroli* fl. 61.

Ad quorum rationem accepit a domino pastore fl. 38, quibus dominus pastor adhuc addere debet fl. 7. denar. 75.

A civitate accipiet fl. 15 denar. 25.

Et sic integri anni salarium proveniet nempe fl. 61.

Actum 27 Januarii anni 1579.

(Kassa város levéltárában 3431. sz. a.)

¹ Caesar György ekkor sárospataki tanár.

² Eddig Cromer Lénárd jegyző kezeírása.

Károlyi Péter életéhez.

1591.

Egregii, prudentes ac circumspecti domini, amici et vicini nobis observandi post servitorum nostrorum commendationem paratissimam.

Nyilván vagyon kegyelmeteknél, hogy harmadéve egy megholt jámbor keresztyén tanítónknak *Caroly Péternek* leányát, Judit asszonynak kit hívnak, vette vala házastársul *Thar Gábor*, ki az kegyelmetek városában halt meg, ott is lakott. Miérthogy pedig mi voltunk gondviselői, most is megtalált minket az asszony, *Thar Gáborné*, hogy az mi marháját itt mind az elvitelkor s mind azután kezéhez adtunk vala, azokat is *Thar Gábor* elzalogosította, jóllehet testamentomban meghagyta, hogy szőlőjét adják el s az a feleségének elzalogosított javait kiváltsák. Mi is azért kegyelmetek kegyelmeteket kérjük, mint jó szomszéd urainkat, kegyelmetek az asszonynak árvaságát és az Isten igazságát megtekintvén, ne hagyja az szegény asszonyt, *Thar Gábornét*, hanem legyen oltalommal, gyámolsággal és segítséggel kegyelmetek neki. Az mi az asszony javaiban elzalogosított, kegyelmetek erőltesse reá az testamentomosokat, hogy az *Thar Gábor* örökségéből váltsák ki az asszonynak elzalogosított marháját. Az mi pedig az kegyelmetek városának törvénye szerint az asszonyt az *Thar Gábor* javaiból illeti, azt is szolgáltatassa ki neki kegyelmetek. Ha pedig az hazajövetelre akarhatja leszen, kegyelmetek adjon valami szekeret magának, marhájának alája, kin nyavalyás jöhessen alá. Az mi oltalommal kegyelmetek igazságában neki leszen, mi is megszolgáljuk városul ti kegyelmeteknek. Tartsa meg Isten kegyelmeteket jó egészségben, Datum in civitate Varadiensi, die tertia Martii anno Domini 1591.

Dominationis Vestrae

servitores, amici et vicini

Damianus Aurifaber

judex primarius, iuraticives et senatores
civitatis Varadiensis.

Kivül: Egregiis, prudentibus ac circumspectis dominis, iudici primario coeterisque iuratis civibus et senatoribus civitatis Cassoviensis etc. dominis, amicis et vicinis observandissimis.

(Eredetije Kassa városa levéltárában 4268/29. sz. a.)

Károlyi Gáspár.

30 20

200

1584. 3. Maii. *Pastor ex Guncz* ¹ *Vyhel*, et rector *Patakiensis Cabath* ² veniunt pro pecunia ad scholas eorum per dominam *Tarr Jánosné* testamentaliter legatam. Responsum. Siquidem testamentum est confirmatum dabitur ipsis, quod legatum est. Rogandi tamen sunt, ut

¹ Károlyi Gáspár.

² Thoraconymos.

Michaeli Eczejino 50 florenos de 200 ad studia conferant. Responsum: Dicunt se 25 vel 32 collaturos.

Jegyzet. A hagyományos városok felett levő szám az ott levő iskolákra hagyott pénzösszeg nagyságát forintokban mutatja. (Kassa v. jegyzőkönyve.)

* * *

1587. Nota. Ein namhafter, wohlweiser Rath sampt der ganzen ehrbaren erwelten Gemein beruffen die herrn predicanten M(agister) Andre Winkler deutscher und Ferencz Wedani ungerischer Nation undt beradtschlagen nach geschehener ordentlicher umbfrag wegen eins gehilfen zum ungerisch predigen, der dem herrn Vedani beystandt geleisten möchte. So melden gedachte zwehen ehrwürdigen herrn einen Lucas Bihari von Bihary. Das nemlich derselbige wolt ordinirn lassen, da er anders des dinstes allhie gewisz wer. Vornemen aber, man sollte den *Senior von Guncz* her beruffen, das er ihm in der Stadt ordinirte. So gefellt aber solchs einem n. w. Rath undt der ehrbaren erwelten Gemein nit. Sondern weil die herrn predicanten sein religion, die da rein undt der augspurgerischen Confession gemesz, soll herr Vedani mit ihm khen (=gegen *Guncz* vorrasen undt ihm daselb ordiniren lassen, undt soll also beruffen sein durch ein gewöhnlichen vocierbriff. Soll demnach zur jährlichen besoldung haben im paren gelt hundert undt funfzig taler, zwo Kuffen caschauer wein, ein Kuffen glauher, vier undt zwanzig Kubel getreidt, fünf taler für zwen schlachschwein, ein zentner saltz, darneben Kirchen accidentia. Dieweil er neben dem bittet vmb einen Steyer ex gratia undt darnach etlich Taler in abschlag seiner besoldung zu leiten, so vorehrt ihm ein N. W. Rath undt die ehrbare erwelte Gemein aus gutten geneigten willen zwelff taler undt leihen im abschlag seiner besoldung zwanzig taler. 31. Julii.

(Kassa v. jegyzőkönyvéből.)

Sárközi János¹ életéhez.

Köszönetünk után szolgálatunkat írjuk kegyelmeteknek, mint jó szomszéd urainknak, kívánunk az Uristentől kegyelm. minden lelki és testi jókat megadatni minden hozzátok tartozókkal egyetemben. Továbbá jöve mielőnkbe az mi polgártársunk, Bekeo Tamás ilyen dolog felől, hogy mi ti kegyelm. tudtára adnánk levelünk által, minemü atyafiuság volna ő közötté és az *Sarkeozi János pap közötté, kinek Debrecemben lett halála*. Azért mi nyilván írhatjuk kegy.; hogy ez Bekeo Tamásnak az édesanyja az Sarkeozi János papnak az édesatyjával egy volt, mert ez Sarkeozi János uramat itt az mi falunkban az atyáról Tallas Jánosnak hívták volna, mert az édes atyja Tallas Tamás volt, az édes anyja pedig Dobos Margit vala. Ez Bekeo Tamásnak az édes anyja Tallas Ilona vala, mely Ilona asszony az Tallas Tamással egy testvér

¹ Károlyi Gáspár özvegyének második férje volt!

vala, ilyen atyafiság vagy on azért ez két személy közt. Valere feliciter exoptamus D. V. Datum ex Sarkeoz 19 die Februarii Anno Domini (15)97.

Matthaeus Balas et Jacobus Kovacz iudices primarii cum duodecim iuratis civibus etc.

(Eredetije Kassa város levéltárában ad 4718/96. sz. alatt.)

* * *

Örökké való szolgálatunkat ajánljuk kegyelmeiteknek, mint becsületes urainknak. Az atyaistentől, az ő szent fiáért kívánunk minden lelki és testi jókat megadatni, mint nekünk mindenkor jóakaró becsületes urainknak.

Továbbá jövének mihozzánk, tisztelendő uraink, az mi szomszéd atyánkfiai, tudniillik az Josipházaiak, hogy mi ti kegyelmeitek előtt az *Sárkősi János pap* között és ez Josipházaiak levelében megnevezett embereknek atyafisága között való atyafiságot mi is, az mi igaz ismeretünk szerint bizonyágot tennénk. Annak okáért adjuk mi is ti kegyelmeiteknek tudtára mint becsületes urainknak, hogy ezek között az megnevezett személyek között azonképpen való atyafiságot tudunk és értettünk, az mint az ő fajúkbéli levelében meg vagy on írva. Mert ezek az Josipházaiak nem különben valók mi hozzánk, mint *szintén egyik utcájá az mi városunknak*. Annak okáért kérjük kegyelmeiteket, mint becsületes urainkat, hogy kegyelmeitek az ő igazságukban gyámolítsa elő, kit ezután is szolgálhassunk meg ti kegyelmeiteknek, mint becsületes jóakaró urainknak. Kérjük azért kegyelmeiteket, hogy kegyelmeitek ezeknek az két személyeknek Bekő Tamásnak, ki Sárkőzt lakik és Damokos Miklósnak, az ki Josipházán lakik, az ő igazságokban és az ő levelükben semmit ne kételkedjék. Datum 21 Februarii iuxta vetus calendarium (15)97.

Actum coram iudicibus primariis in Araniis Meggies, videlicet coram Laurentio Nagy, Valentino Szilagi caeterisque iuraticivibus.

Kivül: Circumspecto viro necnon domino nostro colendissimo iudici primario in urbe Cassa existenti exhibeantur.

Alatta más kézzel: Praesentatae 20 Marti anno (15)97.

(Eredetije Kassa város levéltárában 4718/96. sz. a.)

* * *

Szolgálatomat irom kegyelmeiteknek, mint uraimnak. Az Uristentől kívánok kegyelmeiteknek jó egészséget, hosszú életet sok jó szerencsékkel megadatni.

Kegyelmeiteket ilyen dologból kelleték megtalálnom. Az úrnak ő nagyságának egy Josepházi Domonkos Miklós nevű jobbagya, ki vérszerint való atyafia az felesége *Sárkőzy János pappal*, kegyelmeiteknél az nyilván vagy on, jó lelkiismeret szerint az kegyelmeitek törvénye az marháját neki adta, ugy értem ő magoktól, hogy még hátra is volna marhájában, melyben nem is kételkedik szegény, hogy kegyelmeitek igazságát elő nem venné kegyelmeitek az atyafiúnak meg nem adná.

Én sem kételkedem az kegyelmetek becsületében, mégis könyörge szegény, hogy írnék kegyelmeteknek melléte. Azért kérem kegyelmeteket, mint uraimat, kegyelmetek az mint azelőtt, mostis legyen kegyelmetek igazságában mellette és kegyelmetek minden igazságát megértvén, az ki hátra vagyon marhájában, kegyelmetek adja kezekhez az atyafiúnak, kit szolgálhassak meg kegyelmeteknek. Az Uristen éltesse és tartsa meg kegyelmeteket jó egészségben. Datum ex Meggjes 6 die Maii 1597.

Kegyelmeteknek szeretettel szolgál
Cherepy István.

Kívül: Az tekintetes és becsületes férfiaknak, az kassai főbirónak és az több esküdt tanácsuraimnak adassék.

Alatta más kézzel: Exhibitae 29 Mai anno 1597.

(Eredetije Kassa város levéltárában 4718/64. sz. a.)

KEMÉNY LAJOS.

ADATOK KAZINCZY FERENCZ LEVELEZÉSÉHEZ.

Kazinczy Ferencz egy kiadatlan levele.

A debreczeni ref. collegium Nagykönyvtárában Kazinczy egy levelére akadtam, a melyet eddig nem találtam Váczy János hatalmas munkájában. E levél a következő:

»Ezt az exemplart azzal a kéréssel küldöm vissza, hogy a' Metsző Úrak, kiknek barátságokat szívesen köszönöm, tulajdon kezeikkel irják belé neveiket, hogy a' Maradék ezen exemplarban lássa kezeiknek nyomát. Ezt a' csekélységet vegyék az Úrak háladatoságom jeléül. Holnap reggel elvárom az exemplart Csokonay Úrnak levelével Váradí József Úrnak házához a' Fejérlő szomszédjában. 31. 8br. 1804. — K. F.»

A »Metsző Urak«, a kikről e levélben szó van, a debreczeni ref. collegium rézmetsző deák társaságának utolsó három tagja, ú. m. Erős Gábor, Pap József és Pethes Dávid, a kik Budai Ezsaiás tanáruk vezetése és az iskola támogatása mellett az első kisebb kísérletek után 1804-ben egy »Átlás«-t adtak ki a következő címmel: »*Oskolai magyar új Átlás*, kidolgozta és amennyire lehetett a Nemzet nyelvéhez alkalmaztatta Prof. T. T. *Budai Ezsaiás* Úr. Metszették és nyomtatták a Debreczeni Ref. Collegium Nagy Erdemű Elöljáróinak és T. T. Predikátorok *Endrédi József* és *Szoboszlai Sámuel* Uraknak segítségével Debreczeni *Togatus Deákok: Erős Gábor, Pap József* és *Pethes Dávid*, Debreczenbenn 1804.« Ebből az »Átlás«-ból egy tiszteletpéldánnyal az ország nagyjai közt Kazinczynak is akartak kedveskedni, a ki ekkor éppen Debreczenben időzött. A debreczeni deákoknak ez a szolgálatkészsége adott alkalmat a levélírára.

DR. ECSEDI ISTVÁN.